

JÁRT-E KURSZÁN A KOSSUTH TÉREN?

(Pap Ildikó: *Táltosok* című regényéről)

Minden misztikum mélyen az emberiség közös múltjában gyökerezik. A ma misztikusnak mondott hit az antikvitás emberének a mindennapok valósága volt. Nehéz felfogni az anyagi világot olyan nagy mértékben feltárt „csodálatos” huszadik századunk után, hogy hogyan élte meg a világot és jelenségeit az a sámán, aki a mai értelemben vett alaptudásunkból szinte semmit sem értett volna meg. Hogyan lehetséges akkor, hogy ez a „tudatlanság” a romantika egyik kulcsa? Miért lehet vonzó a természeti erőkkel beszélgető táltos számunkra? Jelen életünket összevetve az akkorival, sok minden másként értelmeződik, és ez a felismerés túljuttat minket a két világ közötti világlátási szakadékon.

Pap Ildikónak ez a második regénye. Ha nem is lett volna feltüntetve, pár lap elolvasása után teljesen biztosak lehetünk abban, hogy ki írta. A *Holtunkiglan* markáns stílusjegyei, női főszereplőjének „jellem”, az értékrend mind átöröklődött ebbe a regénybe. Ha a nevek nem változtak volna, feltétlenül zökkenőmentes folytatása is lehetne. A mondanivaló legalizálása érdekében Csap helyett Budapest a helyszín, talán azért is, hogy összekapcsolja a perifériás, misztikus múltat a konkrét, meghatározó, aktuális jelennel.

A történet szálán haladva több elágazási pontot találunk. A regény mondanivalóját és a több szálon futó eseményeket vizsgálva a kézenfekvő két történeten belül két szöveget is felfedezhetünk. Az elsődleges megszólítja, szinte belekapaszkodik, érintett címettként jelöli ki olvasóját. Konkrét mondanivalóval, az irányregényre jellemző tudatossággal akarja megragadni figyelmünket. Az életek ferdeségének tudatos kiemelése, a jellemek negatívumainak és eltévelyedéseinek immanenciája, szemben a történelem idillikus alakjaival és a nagyon is tudatosan cselekvő magyar urakkal azt az érzetet kelti, hogy változtatás nélkül nemzetünk elpusztul. Gyökértelen népünk árva kisgyermekből öntudatlan felnőtté lett, neurozisa már-már végleges.

A felszíni szöveg alatt húzódik egy másik. Ennek címettje már nem annyira markáns, de ugyanúgy tudatos alkotás. Ez az egyénről szól, a kiszolgáltatottságról, a determinált végzetről. Olyan segítségkérés, amit nem kiabálunk, csak legfeljebb gesztikulálunk, nyögünk, mert magunk sem hiszünk a segítségben.

A két szöveg és a két történet együtt adja azt a komplex társadalombírálatot, ami végül is kimondja az ítéletet elfajzott népünk felett. Ezzel az a probléma (nem baj), hogy a beszélő maga is viselője a turáni átoknak, történelmi rálátása nagyon is viszonylagos. Kiindulópontjai aktuálpolitikai események, a világot alakító gazdaságpolitikai irányok szűk keresztmetszete. Hangsúlyozom, ez nem baj, sőt, szimpatikus, hogy valaki végre ezzel is irodalmilag próbál foglalkozni.

Sokkal egyszerűbb volna egy már a múltban lezárt aktust dekonstruálni, annak minden ismert és lélekben feltárt jelentésével.

Pap Ildikó nehéz témát választott. Talán nem túlzás azt állítani, hogy lesznek majd, akik keresztényellenesnek titulálják az író (mindig „írónőt” akarok írni – sztereotípiá). A kereszténység létjogosultságának kérdése olyannyira nehéz így, ezer év távlatából, hogy csak a gyökereit féltő, az elmúlást elkerülendő pozitív gondolkodás okán látom értelmét felvetődésének. A szöveg nem keresztényellenes, egy metódust ítél el, mind a kivitelezői, mind a befogadói oldalról. Ugyanakkor olyan temperamentummal teszi ezt, ami félreérthető. Ez persze mind kizárólag az én személyes olvasatomban érvényes feltétlenül.

A nehézséget csak fokozza a látszólag egyszerű séma a két világ találkoztatásáról. A több síkú szöveg, a két világ egy álomkeretbe lett szorítva, determinálva ezzel valóság és valóság kapcsolatát. Az összetartó erő a felismerés, hogy az életünket vállalni kell. Az anya szerepet épp úgy, mint a szerelmet, a saját világunkat és a környezetünket, a múltunkat és a megmaradás felismert szabályait.

Az aktualizálás és a történelmi kontextus számos kérdést tár fel, közösségi szintről és egyéni felelősségről egyaránt olvashatunk. Nyitott kérdésből talán kevesebb van, mint várnánk, a téma egy szempontból lett bemutatva, ami szintén nem baj”, viszont kényessé teszi a megítélést. Az inkább képekkel, eseményekkel elmesélt történet az Apa szavaiban koncentrálódik (Értelmeződik?). Nem tudok elmenni a tény felett, hogy egy mellékszerepeltetett férfi mondja ki végül is a legfontosabb konzekvenciákat. Miért a nő bukásának bemutatása, párhuzamban az érzelmek vállalásának hangoztatásával? Az okos, de családjában főként működni képtelen férfi pedig nemzeti logikájával, eszével válik kulcsfigurává. A fiatalok mindketten elvesztek, a fiú e világban, a lány valahol a múlt és a transzcendens határán.

Fontos kérdések, fontos következtetések és gondolatok, igazán kisebbségi érzet annak hangoztatása nélkül, aktuális problémák és a mindenkori emberi gyarlóság jellemzi a könyvet. Ugyanakkor a szerkesztés továbbra sem pozitívuma, a történet gyakran sablonos, szappanopera ízű részekkel jut csak előre. A szereplők, a családoként működni nem tudó emberek egymás mellett élése jó párhuzam lehet az identitászavaros társadalommal, a megfelelő kapcsolási pontok azonban kidolgozatlanok. Az egyéni érzelmek bemutatása, az olykor túlságosan is hangsúlyos szerelmi epizódok csak rontják a kontrasztot.

Összességében a könyv kevesebb élményt nyújtott, mint ahogyan vártam. A *Holtunkiglanban* megszólaló erőteljes hang most hamiskásan csendül fel, a meggyőződés erejével meggyőzni akaróan. Ezzel együtt még mindig érdeklődve várom az író újabb könyveit.